

DEBRECENI ÍTÉLŐTÁBLA

Pf.I.20.569/2019/5. szám

A Debreceni Ítéltábla a Dr. Kónya Ügyvédi Iroda (címe, ügyintéző: dr. Kónya Tamás ügyvéd) által képviselt felperes neve (címe) felperesnek - a Lantos Ügyvédi Iroda (címe, ügyintéző: dr. Lantos Bálint ügyvéd) által képviselt I.rendű alperes neve (címe) I. rendű, és aMiniszter (címe) által képviselt II.rendű alperes neve II. rendű alperesekkel szemben személyiségi jogok megsértése miatt indított perében az Egri Törvényszék 12.P.20.588/2017/62. számú ítélete ellen az I. rendű alperes által 63. sorszám alatt előterjesztett fellebbezés folytán meghozta a következő

í t é l e t e t :

Az ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletének nem fellebbezett részét nem érinti, a fellebbezett részét helybenhagyja azzal, hogy kötelezi az I. rendű alperest, hogy - külön felhívásra - fizessen meg az államnak 40 396 (negyvenezer-háromszázkilencvenhat) forint állam által előlegezett költséget, továbbá megállapítja, hogy 648 000 (hatszáznegyvennyolcezer) forint le nem rótt kereseti illetéket és 121 187 (százhuszonegyezer-egyszáznyolcvanhét) forint állam által előlegezett költséget az állam visel.

Kötelezi az I. rendű alperest, hogy 15 napon belül fizessen meg a felperesnek 67 670 (hatvanhétezer-hatszázhetven) forint másodfokú perköltséget.

Megállapítja, hogy 216 600 (kettőszáztizenhatezer-hatszáz) forint le nem rótt fellebbezési illetéket az állam visel.

Az ítélet ellen nincs helye fellebbezésnek.

Indokolás

- [1] A felperes - jogerős szabadságvesztés végrehajtása céljából - 2014. szeptember 25. napjától 2017. július hó 6. napjáig az I. rendű alperesnél, 2017. július 6. napjától 2017. szeptember 25. napjáig pedig a **P-i** Országos Büntetés-végrehajtási Intézetben tartózkodott. A részére biztosított mozgástér az I. rendű alperesnél töltött 900 napból 864 napon keresztül nem érte el a jogszabályban meghatározott minimumot, sőt: túlnyomórészt még a 2 négyzetmétert sem, az általa használt zárkákban ugyanakkor fallal leválasztott WC, nyitható ablak és fűtés is volt. Az I. rendű alperes 2017 januárjában tájékoztatta őt arról, hogy az alapvető jogait sértő elhelyezési körülmények miatt kártalanítást kérhet, erre irányuló kérelmet azonban nem terjesztett elő.
- [2] A felperes már a fogvatartását megelőzően térdizületi panaszokkal küszködött. Ezért 2014.

április 16. napján várólistára került bal térdprotézis beültetése céljából, a műtétet azonban a módosított előjegyzés szerinti időpontban: a 2016. évben - a szabadságvesztés végrehajtása miatt - nem lehetett elvégezni. Az I. rendű alperes Befogadási és Fogvatartási Bizottságának (a továbbiakban: a BFB) döntése folytán a felperes 2015. január 15. napjától 2016. július 25. napjáig az "I" Cipőgyár Kft.-nél betanított varrónőként dolgozott. Ennek keretében - lábpedál segítségével - ringliző és kapcsológépet kellett működtetnie, amely felgyorsította a térdizületeinek kopását, meszesedését, így az állapota tovább romlott. A fokozódó térdpanaszai miatt több alkalommal betegszobára került, majd 2016. június 27-én időlegesen, 2016. július 15-én pedig véglegesen felmentették a munkavégzés alól.

- [3] A felperes a módosított keresetében arra kérte a bíróságot, hogy kötelezze az alpereseket egyetemlegesen 4 914 000 Ft és járulécai megfizetésére. Arra hivatkozott, hogy az alapvető jogait sértő elhelyezési körülmények miatt 1095 napra 1200 Ft/nap, azaz 1 314 000 Ft, az egészséghez fűződő jogát sértő munkáltatás miatt pedig 3 600 000 Ft sérelemdíj illeti meg őt.
- [4] Az alperesek ellenkérelme elsődlegesen arra irányult, hogy a bíróság az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatt előterjesztett kereset tekintetében szüntesse meg a pert, hiszen a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (Bvtv.) 2017. január 1. napján hatályba lépett 10/A. §-ának (2) bekezdése alapján e sérelmekért nem lehet sérelemdíjat követelni. A munkáltatással kapcsolatos egészségkárosodás miatt előterjesztett kereset tekintetében pedig azt kérték, hogy a bíróság a Bvtv. 143. §-ának (3) bekezdése alapján állapítsa meg a hatáskörének hiányát, és az iratokat tegye át az illetékes közigazgatási és munkaügyi bíróságra. A másodlagos ellenkérelmük a kereset elutasítására irányult, vitatták annak jogalapját és összecszerűségét is.
- [5] Az elsőfokú bíróság a fellebbezéssel támadott ítéletében kötelezte az I. rendű alperest, hogy fizessen meg a felperesnek 1 036 800 Ft-ot, valamint 1 670 000 Ft-ot, továbbá ezen összegek után 2017. szeptember 25. napjától a kifizetés napjáig a késedelemmel érintett naptári félév első napján érvényes jegybanki alapkamattal megegyező mértékű kamatot. Az ezt meghaladó keresetet elutasította, és kötelezte a felperest, hogy fizessen meg a II. rendű alperesnek 100 000 Ft perköltséget.
- [6] A határozatának fellebbezéssel érintett részét azzal indokolta, hogy az alperesek permegszüntetési kérelme nem volt alapos. A BDT2018.3850. számú eseti döntésben közzétett jogi állásponttól eltérően úgy foglalt állást ugyanis, hogy a jogalkotó a Bvtv. 10/A. §-ában szabályozott kártalanítás bevezetésével nem kívánta elvonni vagy korlátozni a fogvatartottak azon jogát, hogy az alapvető jogaikat sértő elhelyezési körülményeikre hivatkozással polgári pert indíthassanak, amelyet az Alkotmánybíróság 3295/2018. (X.1.) AB határozata is alátámaszt. Ezért a fogvatartottak szabadon dönthetnek arról, hogy e sérelmeikre tekintettel - büntetés-végrehajtási bíró előtt, nemperes eljárásban - kártalanítást kérnek, vagy - polgári bíró előtt, peres eljárásban - sérelemdíjat követelnek. Erre figyelemmel nem volt jogi akadálya annak, hogy a felperes az elhelyezési körülményei miatt ne kártalanítási kérelmet, hanem sérelemdíj iránti keresetet terjesszen elő.
- [7] Alaptalannak találta az alperesek áttétel iránti kérelmét is. Egyrészt kifejtette, hogy mivel

az elhelyezési körülmények miatt előterjesztett keresetre kiterjedt a hatásköre, a munkáltatással összefüggő kereseti kérelem tárgyában is döntést hozhatott, hiszen részleges áttételre nem volt lehetősége. Másrészt utalt arra is, hogy az I. rendű alperes - a BDT2019.4013. számú eseti döntésben közzétett jogi állásponttal szemben - a fogvatartás teljes időszaka, így a munkáltatás során is közhatalmat gyakorolt a felperes felett, ezért az ezzel összefüggésben követelt sérelemdíj iránti kereset elbírálása a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (1952. évi Pp.) 23. §-a (1) bekezdésének b) pontja alapján törvényszéki hatáskörbe tartozott. Rámutatott továbbá, hogy a Bvtv. 143. §-a csak a kártérítési igényekre vonatkozik, a felperesnek pedig ilyen követelése nem volt, így e jogszabályi rendelkezést nem lehetett alkalmazni, áttételre tehát ez alapján sem kerülhetett sor.

- [8] Megállapította, hogy az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatt előterjesztett kereset az I. rendű alperes tekintetében részben alapos, hiszen nem volt vitás, hogy a felperesnek az I. rendű alperesnél töltött 900 napból 864 napig nem volt annyi mozgástere, amennyit 2014. szeptember 25-től 2014. december 31-ig a 6/1996. (VII. 12.) IM rendelet 137. §-ának (1) bekezdése, 2015. január 1-től kezdődően pedig a 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 121. §-ának (1) bekezdése előírt. Márpedig a minimális mozgástér hiánya az Emberi Jogok Európai Bíróságának (EJEB) ítéletei, az Alkotmánybíróság 32/2014. (XI.3.) AB határozata, továbbá a rendes bíróságok gyakorlata alapján sértette a felperes emberi méltósághoz fűződő jogát, amelyet az Alaptörvény II. és III. cikkei, több - Magyarországon is kihirdetett - nemzetközi egyezmény, valamint a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (Ptk.) 2:42. §-ának (2) bekezdése is személyiségi jogként ismer el. A felperes e jogsértésből eredően őt ért hátrányokat semmilyen jogorvoslattal nem háríthatta el, így alappal tartott igényt sérelemdíjra, amelynek megfizetése alól az I. rendű alperes nem mentesülhetett sem a befogadási kötelezettségére, sem pedig a szűkös költségvetési forrásaira hivatkozással. A felperes által követelt napi 1200 Ft sérelemdíj - a kihallgatott tanúk vallomásaira is figyelemmel - nem volt eltúlzott, ezért a Ptk. 2:52. §-a alapján 864 napra 1 036 800 Ft, és ezen összeg után 2017. szeptember 25-től a kifizetés napjáig a Ptk. 6:48. §-ának (1) bekezdésében írt kamat megfizetésére kötelezte az I. rendű alperest, e jogcímen előterjesztett keresetet pedig ezt meghaladóan elutasította.
- [9] A munkáltatás során elszenvedett egészségromlás miatt előterjesztett keresetet részben ugyancsak alaposnak találta. Kifejtette, hogy a büntetés-végrehajtási jogviszonyban a felperes nem utasíthatta el a neki felkínált munkáltatás lehetőségét, az I. rendű alperes viszont köteles volt úgy megszervezni a munkáltatást, hogy az ne sértse a felperes egészséghez fűződő személyiségi jogát. E kötelezettségének azonban az I. rendű alperes - neki felróható módon - nem tett eleget, hiszen olyan munkakörbe osztotta be a felperest, amelynek keretében rendszeresen ringliznie kellett, ez viszont - a per során beszerzett aggálytalan orvosszakértői vélemény szerint - megterhelte a térdizületeit, így meggyorsította a térdizületeinek kopását és meszesedését. Az alperesek alap nélkül hivatkoztak arra, hogy a felperes megsértette a kárenyhítési kötelezettségét, a munkavégzést ugyanis nem tagadhatta meg, az pedig, hogy a 2016-ra előjegyzett térdprotézis műtét azért maradt el, mert őt bűncselekmény miatt szabadságvesztésre ítélték, közrehatásként nem értelmezhető. A felperes által követelt havi 100 000 Ft sérelemdíj az általa ténylegesen munkában töltött 16 hónapra és 21 napra nem volt eltúlzott, ezért a Ptk. 2:52. §-a alapján 1 670 000 Ft, és ezen összeg után 2017. szeptember 25-től a kifizetés napjáig a Ptk. 6:48. §-ának (1) bekezdésében írt kamat megfizetésére kötelezte az I. rendű alperest, e jogcímen előterjesztett keresetet pedig ezt

meghaladóan elutasította.

- [10] Megállapította, hogy a le nem rótt kereseti illeték a felperes költségmentessége és az I. rendű alperes illetékmentessége folytán az állam terhén marad, a közel azonos mértékben pernyertes felperes és I. rendű alperes pedig a jogi képviselői munkadíjból álló elsőfokú perköltségüket maguk viselik.
- [11] Az I. rendű alperes a fellebbezésében azt kérte, hogy az ítélet tábla részben változtassa meg az elsőfokú bíróság ítéletét, és a keresetet teljesen utasítsa el. Arra hivatkozott, hogy a felperesnek nem volt választási lehetősége, hiszen az alapvető jogait sértő elhelyezési körülmények miatt a Btv. 10/A. §-ának (2) bekezdése alapján kizárólag kártalanítást követelhetett, sérelemdíjat nem, amelyet a Fővárosi Ítélet tábla több határozata is megerősít. Kifejtette továbbá, hogy a felperes maga is elismerte: 2017 januárjában részletes tájékoztatást kapott a kártalanítás feltételeiről, ennek ellenére szándékosan döntött úgy, hogy nem kártalanítást, hanem sérelemdíjat kér, amellyel - neki felróható módon - megsértette a kárenyhítési kötelezettségét. Rámutatott, hogy a munkáltatással összefüggő sérelemdíj iránti kereset elbírálása a Btv. 143. §-ának (3) és (5) bekezdései alapján közigazgatási és munkaügyi bíróság hatáskörébe tartozott. Kifejtette továbbá, hogy a beszerzett szakvélemény szerint a felperes térdizületei már a bevonulásakor is kopottak és meszesek voltak, ez a folyamat pedig akkor is haladt volna előre, ha a térdizületeit nem terhelte volna meg a ringlizés. Utalt rá, hogy az orvosszakértő nem tudta megmondani: a munkáltatás miatt ténylegesen milyen mértékben romlott a felperes állapota, így a kereset alaptalan, különös figyelemmel arra is, hogy a felperest a munkaköri orvosi alkalmassági vizsgálatnak megfelelően foglalkoztatta, megfelelő gyógykezelésben részesítette, majd - a panaszok súlyosbodása után - felmentette a munkavégzés alól.
- [12] A felperes a fellebbezési ellenkérelmében az elsőfokú ítélet fellebbezett részének helybenhagyását kérte, annak helyes indokai alapján.
- [13] Az ítélet tábla - fellebbezés hiányában - nem érintette az elsőfokú ítélet keresetet elutasító részét, ezért - a fellebbezési kérelem és a fellebbezési ellenkérelem korlátai között (1952. évi Pp. 253. §-ának (3) bekezdése) - kizárólag azt vizsgálta meg, hogy jogszerűek-e az elsőfokú ítélet azon rendelkezései, amelyek az I. rendű alperest sérelemdíj megfizetésére kötelezték. Ennek eredményeként a fellebbezést alaptalannak találta.
- [14] Az elsőfokú bíróság a tényállást a fellebbezéssel érintett körben a bizonyítékok logikus és okszerű mérlegelése alapján, helyesen állapította meg, s abból helytálló jogi következtetésre jutott, a döntésének indokolását azonban - mind az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülményekkel, mind pedig a munkáltatás során elszenvedett egészségromlással kapcsolatban előterjesztett kereset tekintetében - pontosítani kellett.
- [15] Az I. rendű alperes sem az elsőfokú eljárás során, sem pedig a fellebbezésében nem vitatta, hogy a felperes részére 864 napon keresztül nem biztosított annyi mozgásteret, amennyit az elsőfokú ítéletben idézett jogszabályi rendelkezések előírtak. Nem tette, nem is tehette vita tárgyává azt sem, hogy ezzel megsértette a felperes emberi méltósághoz fűződő jogát. A fellebbezésében kizárólag azt sérelmezte, hogy az elsőfokú bíróság e jogsérelem folytán sérelemdíj megfizetésére kötelezte őt, hiszen egyrészt azt állította, hogy a felperes e jogsértésből eredően csakis kártalanítást követelhetett volna, sérelemdíjat nem, másrészt pedig arra hivatkozott, hogy a felperes a kártalanítási kérelem

benyújtásának elmulasztásával megsértette a kárenyhítési kötelezettségét. Az ítéltábla egyik érvelést sem fogadta el.

- [16] A Btv. 10/A. §-át a 2016. évi CX. törvény 22. §-a 2017. január 1. napi hatállyal iktatta be a Btv-be. A cél e törvényhelyhez fűzött miniszteri indokolás első bekezdése szerint az volt, hogy „az Emberi Jogok Európai Bírósága (a továbbiakban: EJEB) elvárásainak megfelelő hatékony hazai jogorvoslat keretében, hazai fórum előtt legyenek orvosolhatók a zsúfolt körülmények közötti fogvatartás miatti jogsérelmek.” Ezért a jogalkotó - a miniszteri indokolás ugyanezen része értelmében - „új, sui generis jogintézményként” vezette be „a jogsérelemmel arányban álló, hatékony kompenzációt biztosító kártalanítási eljárást.” Mivel a kártalanítás egy addig nem létező, új jogalapot teremtett a fogvatartottak számára az alapvető jogaikat sértő elhelyezési körülményekből eredő immateriális sérelmek orvoslására, a jogalkotónak szabályoznia kellett a kártalanítás és az ugyanezen sérelmek kompenzálására szolgáló korábbi jogcímek: a nem vagyoni kártérítés/sérelemdíj egymáshoz való viszonyát, azt ugyanis ki kellett zárni, hogy a fogvatartott ugyanazon sérelmekért több jogcímen is kompenzációt kaphasson. E célt két módon lehetett megvalósítani. Az egyik az volt, hogy a kártalanítás bevezetésére tekintettel egyáltalán ne lehessen igényt érvényesíteni a korábbi jogcímeken, a másik pedig az, hogy maradjon meg a fogvatartottak joga arra, hogy az alapvető jogaikat sértő elhelyezési körülményekre hivatkozással nem vagyoni kártérítést/sérelemdíjat követelhessenek, és csak a párhuzamos igényérvényesítés legyen kizárt.
- [17] Annak eldöntése során, hogy a jogalkotó a két szabályozási lehetőség közül melyiket választotta, az ítéltábla - az elsőfokú bíróságtól eltérően - nem az Alkotmánybíróság 3295/2018. (X.1.) AB határozatából indult ki. Az ugyanis kizárólag a Btv. 10/A. §-ának (4) bekezdését és a Btv. 436. §-ának (11) bekezdését vizsgálta, és csakis abban foglalt állást, hogy e rendelkezések nem sértik a visszaható hatály tilalmát, hiszen „a kártalanítás szempontjából lezárt jogviszonyok tekintetében nem hordoznak hátrányos tartalmat,” így - egyebek mellett - nem vonnak el és nem korlátoznak jogot. A felperes azonban 2017. január 1. napja után szabadult, így a Btv. 10/A. §-ának hatálybalépésekor kártalanítás szempontjából még le nem zárt jogviszonnyal rendelkezett, ezért nem vonatkoztak rá a Btv-nek - az idézett AB határozatban vizsgált - átmeneti rendelkezései.
- [18] Erre tekintettel a kérdés megválaszolásához a kártalanítással kapcsolatos jogszabályi rendelkezések értelmezésére volt szükség, amelynek érdekében az ítéltábla elsőként a jogszabályszöveg nyelvtani értelmezését végezte el. E körben abból indult ki, hogy a kártalanítás és a nem vagyoni kártérítés/sérelemdíj közötti viszonyt közvetlen módon a Btv. 10/A. §-a (2) bekezdésének első mondatrésze szabályozza, amely szerint: „Az (1) bekezdésben meghatározott jogcímen további kártérítésnek vagy sérelemdíjnak helye nincs...” E mondatrészből „az (1) bekezdésben meghatározott jogcím” nem a „kártalanításra” utal, hiszen - a Szegedi Ítéltábla Polgári Kollégiumának 2018. június 28-án megtartott ülésére készített előterjesztéssel egyezően - ez esetben e jogszabályi rendelkezés nem lenne értelmezhető. Ehelyett „az (1) bekezdésben meghatározott jogcím” - ugyanezen előterjesztésnek megfelelően - a Btv. 10/A. §-ának (1) bekezdésében említett alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatti sérelmeket jelenti. Így viszont a Btv. 10/A. §-ának (2) bekezdése azt fejezi ki, hogy az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatti sérelmek után „további kártérítés vagy sérelemdíj” nem jár. Az ítéltábla álláspontja szerint e mondatrészből kiemelt jelentősége van a „további” szónak. Amennyiben ugyanis a jogalkotónak az lett volna a szándéka, hogy a kártalanítás

bevezetésére tekintettel egyáltalán ne lehessen igényt érvényesíteni a korábbi jogcímen, akkor úgy rendelkezett volna, hogy „Az (1) bekezdésben meghatározott jogcímen kártérítésnek vagy sérelemdíjnak helye nincs.” Azzal azonban, hogy ehelyett csak a „további” kártérítést vagy sérelemdíjat zárta ki, azt juttatta kifejezésre, hogy csupán a párhuzamos igényérvényesítést kívánta lehetetlenné tenni, vagyis azt az esetet szabályozta, amikor a fogvatartott kártalanítás címén már kapott kompenzációt, és azt mondta ki, hogy - ezen felül - ugyanezen sérelmekért más jogcímen kárpótlást: „további” kártérítést vagy sérelemdíjat nem igényelhet.

[19] A 2016. évi CX. törvény 22. §-ához fűzött miniszteri indokolás második bekezdésének második mondata kifejezetten megerősíti ennek az értelmezésnek a helyességét. Az ugyanis a Bvtv. 10/A. §-a (2) bekezdésének magyarázataképpen azt tartalmazza, hogy „kártalanítás iránti igény érvényesítése esetén ugyanilyen jogcímen további kártérítésnek vagy sérelemdíjnak nincs helye.” Mindebből - e jogszabályi rendelkezés nyelvtani értelmezésével egyezően - szintén az következik, hogy a jogalkotó kizárólag arra az esetre zárta ki az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatti nem vagyoni kártérítés/sérelemdíj érvényesítésének lehetőségét, ha a fogvatartott úgy döntött: e sérelmei miatt kártalanítást követel.

[20] A kártalanítás és a nem vagyoni kártérítés/sérelemdíj közötti viszonyt közvetett módon a Bvtv. 70/A. §-ának (3) és (5) bekezdései is érintik, amelyek nyelvtani-logikai értelmezése szintén arra a következtetésre vezet, hogy a jogalkotó kizárólag a különböző jogcímen előterjesztett igények párhuzamos érvényesítését kívánta lehetetlenné tenni. A Bvtv. 70/A. §-ának (3) bekezdése ugyanis a kártalanítási kérelmet elbíráló büntetés-végrehajtási bíró feladatává tette annak vizsgálatát, hogy polgári bíróság az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatt ítélte-e meg kártérítést vagy sérelemdíjat az elítélt javára, és ha igen, kötelezte arra, hogy a döntés előtt szerezz be a vonatkozó határozatokat. A Bvtv. 70/A. §-a (5) bekezdésének d) pontja pedig kimondta, hogy a büntetés-végrehajtási bírónak érdemi vizsgálat nélkül el kell utasítania a kártalanítási kérelmet, ha a kérelemben megjelölt időszakra vonatkozóan az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatt polgári bíróság kártérítést vagy sérelemdíjat ítél meg. Amennyiben a jogalkotó szándéka arra irányult, hogy a 2017. január 1. napja után megszűnt alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatt egyáltalán ne lehessen nem vagyoni kártérítést/sérelemdíjat követelni, akkor ezeknek a rendelkezéseknek nem lenne értelme. Ebben az esetben ugyanis fogalmilag kizárt lenne az, hogy létezzen olyan polgári bíróság által hozott határozat, amelyik megalapozná a 2017. január 1. utáni időszakra is kiterjedő kártalanítási kérelem érdemi vizsgálat nélküli teljes elutasítását. Legfeljebb az lenne elképzelhető, hogy polgári bíróság a fogvatartás 2016. december 31. napja előtti részére ítél meg nem vagyoni kártérítést/sérelemdíjat, ez viszont nem alapozná meg az ezt követő időszakra is kiterjedő kérelem teljes elutasítását. Az is elképzelhető lenne, hogy 2017. január 1-én még folyamatban volt olyan per, amelyik kiterjedt a 2017. január 1. után időszakra is, ez esetben viszont az érdemi vizsgálat nélküli teljes elutasításról szóló rendelkezést logikailag a kártalanítási eljárás felfüggesztését elrendelő átmeneti rendelkezések közé kellett volna helyezni. Ezek a periférikus esetek tehát nem adnak magyarázatot arra, hogy a jogalkotó miért alkotta meg a Bvtv. 70/A. §-ának (3) és (5) bekezdéseiben foglalt rendelkezéseket, és miért helyezte azokat a kártalanítási eljárás általános szabályai közé. E kérdésre valószínűleg az az egyetlen észszerű magyarázat, hogy a jogalkotó azért járt el így, mert - a Bvtv. 10/A. §-a (2) bekezdésének nyelvtani értelmezésével, és az ahhoz fűzött miniszteri indokolással egyezően - csupán azt akarta kizárni, hogy a fogvatartottak ugyanazon

sérelmekért párhuzamosan követelhessenek kártalanítást és nem vagyoni kártérítést/sérelemdíjat, vagyis ez utóbbi jogcímen történő igényérvényesítést általános jelleggel nem kívánta megakadályozni.

- [21] Amennyiben - teleologikus értelmezés keretében - figyelembe vesszük a jogintézmény célját is, ugyanez a következtetés adódik. Ahogy azt az ítélet tábla már kifejtette: a kártalanítás - új, sui generis jogintézményként - azért került bevezetésre, hogy a fogvatartottak az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatt a belső jog alapján hatékony jogorvoslathoz juthassanak, és ne fordulhassanak az EJEB-hez. Ehhez azonban nem volt feltétlenül szükséges annak teljes kizárása, hogy a fogvatartottak e sérelmekért nem vagyoni kártérítést/sérelemdíjat követelhessenek, elegendő volt a párhuzamos igényérvényesítés ellehetetlenítése is. Márpedig a Bvtv. 10/A. §-ának (2) bekezdéséből, az ahhoz fűzött miniszteri indokolásból, továbbá a Bvtv. 70/A. §-ának (3) és (5) bekezdéseiből az következik, hogy a jogalkotó az utóbbi szabályozási megoldás mellett döntött, azaz csak arra az esetre zárta ki a nem vagyoni kártérítés/sérelemdíj érvényesítésének lehetőségét, ha a fogvatartott az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatt kártalanítást kapott.
- [22] Mindezekre tekintettel az elsőfokú bíróság érdemben helyesen állapította meg, hogy a felperes jogosult volt arra, hogy az alapvető jogait sértő elhelyezési körülmények miatt - kártalanítási kérelem helyett - sérelemdíj iránti keresetet terjesszen elő, így az I. rendű alperes ezzel ellentétes fellebbezési érvelése nem volt alapos.
- [23] Alap nélkül hivatkozott az I. rendű alperes arra is, hogy a felperes a kártalanítási kérelem benyújtásának elmulasztásával megsértette a kárenyhítési kötelezettségét. A felperest ugyanis választási jog illette meg: dönthetett úgy, hogy az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatt kártalanítást kér, és ezzel elzárja magát a sérelemdíj érvényesítésétől, de határozhatott akként is, hogy sérelemdíjat követel, és ezzel a kártalanítási igényét veszíti el. Azzal tehát, hogy kártalanítás helyett sérelemdíjat választott, nem tanúsított felróható magatartást, hanem a jogszabályban biztosított választási jogát gyakorolta, így e magatartásával - felróhatóság hiányában - nem sértette meg a kárenyhítési kötelezettségét.
- [24] A kifejtett okok miatt az elsőfokú bíróság a felperes alapvető jogait sértő elhelyezési körülmények miatt helyesen kötelezte az I. rendű alperest sérelemdíj megfizetésére, amelynek összegszerűségét az I. rendű alperes a fellebbezésében nem kifogásolta, így az - nem vitásan - megfelel a Ptk. 2:52. §-a (3) bekezdésének.
- [25] Az I. rendű alperes a munkáltatással kapcsolatos egészségromlás miatt megítélt sérelemdíjat azért sérelmezte, mert azt állította, hogy az elsőfokú bíróságnak nem volt hatásköre e kereseti kérelem elbírálására, továbbá arra is hivatkozott, hogy e kereset érdemben sem alapos, hiszen a felperes egészségromlása munkáltatás hiányában is bekövetkezett volna. Az ítélet tábla egyik érveléssel sem értett egyet.
- [26] Ahogy azt az elsőfokú bíróság az irányadó bírói gyakorlatnak megfelelően kifejtette: a Bvtv. 143. §-a csak a kártérítési igényekre vonatkozik, a sérelemdíj iránti követelésekre nem (BDT2017.3620., BDT2019.4013.). Mivel pedig a felperes jelen perben kizárólag sérelemdíjat követelt, a Bvtv. 143. §-át nem lehetett alkalmazni, így a jogvita eldöntése nem tartozott közigazgatási és munkaügyi bíróság hatáskörébe (BDT2019.4013.).

- [27] Helyesen állapította meg az elsőfokú bíróság azt is, hogy a per nem tartozik járásbírói hatáskörbe sem, az általa kifejtett indokokat azonban e körben is pontosítani kell. A fogvatartott munkáltatására - mind a felperes fogvatartásának megkezdésekor hatályos, a büntetések és az intézkedések végrehajtásáról szóló 1979. évi 11. tvr. (Bvtvr.) 44. §-ának (4) és (5) bekezdései, mind pedig a felperes munkáltatásának megkezdésekor hatályos Bvtv. 3. §-ának 13. pontja értelmében - háromféle módon kerülhet sor, hiszen a munkáltató lehet a büntetés-végrehajtási intézet, a fogvatartottak kötelező foglalkoztatására létrehozott gazdaági társaság, továbbá - a fogvatartott hozzájárulása esetén - más gazdálkodó szervezet is. A BDT2019. 4013. szám alatt közzétett határozat arra az esetre vonatkozik, ha a munkáltatást nem közvetlenül a büntetés-végrehajtási szerv, hanem egy gazdasági társaság (külső munkáltató) végzi, és a fogvatartott nem a büntetés-végrehajtási szervet, hanem közvetlenül a munkáltatóját kéri sérelemdíj megfizetésére kötelezni. Ebben az esetben a sérelemdíj nem közhatalom gyakorlásával kapcsolatos, hiszen a külső munkáltató nem rendelkezik ilyen jogkörrel, ezért e perek elbírálása - pertárgyértéktől függően - akár járásbírói hatáskörbe is tartozhat. A jelen per alapját képező tényállás annyiban megegyezett a BDT2019.4013. szám alatt közzétett határozat alapjául szolgáló tényállással, hogy a felperest külső munkáltató: az "I" Cipőgyár Kft. munkáltatta. Az azonban már lényeges eltérés volt, hogy a felperes nem a külső munkáltatóját, hanem a büntetés-végrehajtási szervet: az I. rendű alperest perelte, továbbá - a nyilatkozatainak tartalma szerint - olyan jogszabálysértésre hivatkozott, amely az I. rendű alperes közhatalmi tevékenységéhez kapcsolódott. Egyértelműen közhatalom gyakorlásával kapcsolatos szervező-intézkedő tevékenységnek minősült ugyanis az, hogy az I. rendű alperesnél működő BFB a felperes befogadásától számított 8 napon belül kijelölte a felperes munkahelyét és munkakörét az ekkor hatályos 6/1996. (VII.12.) IM rendelet 30. §-a (2) bekezdésének b) pontja alapján. Mivel pedig a felperes azt állította, hogy az I. rendű alperes e jogkörének gyakorlása során jogellenesen járt el, hiszen az egészségére káros munkakört jelölt ki neki, a per közhatalom gyakorlásával kapcsolatos sérelemdíj megfizetésére irányult, így annak elbírálása az 1952. évi Pp. 23. §-a (1) bekezdésének b) pontja alapján - perértéktől függetlenül - törvényszéki hatáskörbe tartozott.
- [28] Alap nélkül sérelmezte az I. rendű alperes az elsőfokú bíróság ezen kereset tárgyában hozott érdemi döntését is. A felperes befogadásakor hatályos 6/1996. (VII.12.) IM rendelet 44. §-ának (3) bekezdése értelmében ugyanis a BFB-nek a munkakör kijelölése során figyelembe kellett vennie a felperes testi képességeit, olyan munkakört tehát, amely a bevonulásakor nem vitásan meglévő térdizületi bántalmait súlyosíthatta, nyilvánvalóan nem jelölhetett volna ki a számára. A per során beszerzett aggálymentes orvosszakértői vélemény azonban - a fellebbezéssel ellentétben - egyértelműen igazolta, hogy a BFB e jogszabályi rendelkezéseket megsértette, hiszen olyan munkakört jelölt ki a felperesnek, amely meggyorsította a térdizületének meszesedését. Ezzel nemcsak egészségromlást okozott a felperes számára, hanem - a munkáltatás teljes időtartama alatt - olyan fájdalmat is, amelyet egy egészségesnek és testi képességeinek megfelelő munkakörben nem kellett volna elszenvednie.
- [29] Az elsőfokú bíróság ezen immateriális hátrányok kompenzálása érdekében jogszerűen kötelezte az I. rendű alperest sérelemdíj megfizetésére, hiszen a felróhatóságának hiányát nem tudta igazolni. Arra ugyanis, hogy a felperes a munkaköri alkalmassági orvosi vizsgálat szerint alkalmas volt a kijelölt munkakör ellátására, nem hivatkozhatott, hiszen e vizsgálatot - az ezt tanúsító beutaló szerint - nem ő, hanem a munkáltató: az "I"

Cipőgyártó Kft. végeztette el, ráadásul hiányosan, hiszen az - ugyancsak a beutaló tanúsága szerint - nem terjedt ki annak vizsgálatára, hogy a felperes alkalmas-e a ringlizógép lámpedáljának rendszeres működtetésére. Az pedig, hogy a felperest a kiújuló térdpanaszai miatt gyógyszeres kezelésben részesítette, szintén nem szolgálhat alapul a kimentésre, hiszen e térdproblémák súlyosbodásának felgyorsulását az aggálymentes orvosszakértői vélemény szerint épp ő maga idézte elő.

- [30] Az elsőfokú bíróság a Ptk. 2:52. §-a (3) bekezdésének megfelelően állapította meg a sérelemdíj összegszerűségét is, az ugyanis arányban állt a felperes által elszenvedett immateriális hátrányokkal: az egészségromlással, és a munkáltatás teljes időtartama alatt átélt fájdalommal, igazodott a jogsértés súlyához és a felróhatóság fokához, továbbá megfelelt a hasonló ügyekben követett bírói gyakorlatnak, és a kár bekövetkezésekor uralkodó ár- és értékviszonyoknak.
- [31] A kifejtett okok miatt az ítéletábra az 1952. évi Pp. 253. §-ának (2) bekezdése alapján az elsőfokú bíróság ítéletének fellebbezett részét - az indokolás pontosítása mellett - helybenhagyta. A fellebbezési kérelem és a fellebbezési ellenkérelem korlátaira tekintet nélkül észlelte ugyanakkor, hogy az elsőfokú bíróság nem hozott döntést az állam által megelőlegezett 161 583 Ft költség és a le nem rótt kereseti illeték viseléséről [1952. évi Pp. 253. §-ának (3) bekezdése]. Ezért az eredeti keresethez képest 25%-ban pervesztes I. rendű alperest kötelezte e költségek pervesztességére eső részének megfizetésére, továbbá megállapította, hogy a fennmaradó állam által előlegezett költséget és a teljes le nem rótt kereseti illetéket a felperes költségmentessége, valamint az I. rendű alperes illetékmentessége folytán az állam viseli [az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény (Itv.) 5. §-a (1) bekezdésének c) pontja, 6/1986. (VI.26.) IM rendelet 13. §-ának (1) és (2) bekezdése, 14. §-a, 1952. évi Pp. 81. §-ának (1) bekezdése].
- [32] A fellebbezés nem vezetett eredményre, ezért az ítéletábra a másodfokú eljárásban teljes pervesztes I. rendű alperest kötelezte a felperes jogi képviselői munkadíjból álló másodfokú perkötségének megfizetésére [1952. évi Pp. 78. §-ának (1) bekezdése]. Ennek összegét a bírósági eljárásban megállapítható ügyvédi költségekről szóló 32/2003. (VIII.22.) IM rendelet 3. §-a (2) bekezdésének a) pontja és (5) bekezdése alapján 67 670 Ft-ban határozta meg, amelyre a felperes jogi képviselőjének alanyi adómentessége folytán nem számította fel az ügyvédi tevékenységet terhelő általános forgalmi adót. A le nem rótt fellebbezési illetéket a pervesztes, de illetékmentes I. rendű alperes helyett az állam viseli (Itv. 5. §-a (1) bekezdésének c) pontja, 6/1986. (VI.26.) IM rendelet 13. §-ának (1) bekezdése, 14. §-a).

Debrecen, 2020. március 5.

Dr. Pribula László s.k. a tanács elnöke, Dr. Molnár Tibor Tamás s.k. előadó bíró, Dr. Bakó Pál s.k. bíró

A kiadmány hitelül:

tisztviselő

